

3. Степанова О. А. Національна ідентичність як динамічний вимір культурного простору // Сучасна культурологія: постмодернізм у логіці розвитку української гуманістики. Колективна монографія / За заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022. 432 с.

УДК 746.3(477)

Сабадаш Ю.С.

доктор культурології, професор

МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ КОМПОНЕНТ У СУЧАСНИХ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Оскільки за останні три десятиліття культурологія займає все більш помітне місце в логіці розвитку української гуманістики, стає зрозумілим й виправданим інтерес науковців до цілої низки теоретичних проблем, дотичних до культурологічного знання. В логіці цих міркувань дослідження історії становлення та розвитку мистецтвознавства з акцентуванням на опануванні ним поняттєвою системою й виробленням наріжних культуротворчих цінностей, серед яких – гуманізм, безсумнівно, є цікавим та актуальним.

Метою дослідження є виокремити феномен «мистецтвознавство» в якості тієї гуманітарної науки, що, з одного боку, формує структуру культурології, а з другого, – володіє власним «культуротворчим потенціалом», який в логіці європейських цивілізаційних процесів «перехрещувався» й «взаємодіяв» з історією культури.

Безумовно, найяскравішим етапом у становленні мистецтвознавства виявляється доба Відродження, яка, продовжуючи формувати мистецтвознавство, органічно зв'язала його як з мистецькою практикою, так і з естетикою. Це привело до введення в широкий ужиток поняття «майстер», яке замінило античного «ремісника», мистецтво почало визнаватися «діяльністю», а не «ремісництвом». На нашу думку, усі означені трансформації доцільно представити рухом наступних ланок: «майстер – мімезис – художній твір – мистецтво – історія та теорія мистецтва» [1, 168].

Відтак, доба Відродження сформувала і закріпила «гуманізм» як транскультурне поняття, яке, на нашу думку, як і поняття «мімезис» має право на статус «транскультурне». Водночас, ця «транскультурність» містить в собі і різний об'єм, і різну сферу проявленості: «мімезис – наслідування» це лише засіб існування «художнього твору – мистецтва», потенціал якого витримає випробування часу, що й дає право говорити про його «транскультурність». При цьому, як об'єкт теоретичного аналізу, «мімезис» не виходить за межі мистецтвознавства в широкому розумінні цього аспекту гуманітарного знання.

Транскультурність поняття «гуманізм» дещо іншого гатунку: сформувавшись в логіці розвитку мистецтвознавства, воно досить швидко «зруйнувало» його межі, набувши світоглядних та морально-етичних рис. Розглядаючи подальший розвиток «гуманізму» у просторі італійської культури [2], породженням якої «гуманізм» і виступає, досить яскраво виявляються «за» і «проти» цього феномену. До його позитивних рис – окрім спрямованості «на людину» та намагання «олюднити» світоставлення кожного з нас – «гуманізм»

виявився досить динамічним феноменом, здатним «рухатися» як за творчості мистецькою, так і за соціально-ідеологічною сферами людської діяльності. У динамічному характері «гуманізму» приховані і його негативні зрізи. Це яскраво продемонстрував «маньєризм» як форма «еклектичного гуманізму» кінця XVI століття [3].

Слід зазначити, що – на окреслених нами періодах й яскравих персоналіях – історія теоретичного осмислення гуманізму не завершується, оскільки не лише в італійську, а й загалом європейську гуманістику другої половини минулого століття була «вписана» нова яскрава сторінка – теоретичні напрацювання Умберто Еко.

Отже, заявлена проблема, яка повинна враховуватися культурологами, розкриває культуротворчу сутність мистецтвознавства, яке – хронологічно – значно випереджаючи культурологію – розвивалося паралельно з історією культури, маючи власні цілі й завдання. Повертаючись до історії європейського мистецтвознавства, окремі ідеї якого мали, як ми вважаємо, культуротворчий потенціал, то в умовах Нового часу слід наголосити на факті підключення до новаторських відкриттів на теренах мистецтвознавства теоретиків різних країн Європи, які, з одного боку, прийняли ідеї гуманізму та продовжили їх розвивати, а з другого, – привнесли певну самобутність у той культурний простір, що був сформований протягом Античності – Середньовіччя – Відродження.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані із дослідженням особливостей розвитку мистецтвознавства часів Просвітництва з акцентуванням на опануванні ним поняттєвою системою й виробленням наріжних культуротворчих цінностей, оскільки саме протягом XVII століття в ужиток входить поняття «митець», остаточно завершуючи «понятійний рух»: «ремісник – майстер – поет – митець», крім того, «розум», в якості підґрунтя творчого процесу, висувається на перші позиції, а «правила», «мораль», «чистота мови», «витончений смак» виступають засадничими чинниками, що визначають рівень обдарованості митця.

Література:

1. Сабадаш Ю. Культуротворчий потенціал мистецтвознавства: до постановки проблеми //Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів: колективна монографія /За загал. ред. проф. Ю. С. Сабадаш; редактори-укладачі проф. Ю. С. Сабадаш, проф. І. В. Петрова. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. – С. 164-184.

2. Сабадаш Ю. Еволюція гуманістичних поглядів (до визначення поняття «гуманізм») // Вісник Маріупольського державного університету. – Серія: Філософія. Культурологія. Соціологія. – Маріуполь: МДУ, 2017. – № 13. – С. 91–103.

3. Сабадаш Ю., Пахоменко С. Маньєризм как «эkleктичный» гуманизм (ренессансные процессы в Италии в условиях конца XVI в.) // Весник Полоцкого государственного университета: научно-теоретический ежемесячный ж-л. Серия: Педагогические науки. – Полоцк: ПГУ, 2017. – Т. I. – С. 148-156.